סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ו, 2026
מספר השאלון: 8225
קובץ: תשובות סופיות

ספרות עברית וכללית

שאלון 8225 (מסלול גמיש: דרמה ושירה)

הוראות לנבחן

מדינת ישראל
משרד החינוך
סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ו, 2026
מספר השאלון: 8225
תוכנית הבגרויות הגמישה
ספרות עברית וכללית
הוראות
א. משך הבחינה: שעה וארבעים וחמש דקות.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון: דרמה – 40 נקודות
פרק שני: שירה – 60 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
שני הפרקים בבחינה הם חובה.
בפרק הראשון (דרמה) יש לענות על שאלה אחת (40 נקודות).
בפרק השני (שירה) יש לענות על שתי שאלות (2x30=60 נקודות).
ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.
ד. הוראות מיוחדות:
(1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם לענות עליה.
(2) יש לשים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(3) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
בהצלחה!

הנחיות מיוחדות למועד זה (שאגת הארי):
פרק ראשון: דרמה – 60 נקודות. יש לענות על שאלה אחת.
פרק שני: שירה – 40 נקודות. יש לענות על שאלה אחת.
סך הכול – 100 נקודות.
תוספת זמן של 15%.

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון – דרמה (40 נקודות)

שאלה 1

- ב"אנטיגונה" (סופוקלס) עומדים במרכז שני מניעים: רדיפת הצדק, ואהבה לאח.
- סצנה 1 (הפרולוג, אנטיגונה ואיסמנה): אנטיגונה מחליטה לקבור את פולינייקס בניגוד לצו של קריאון. המניע: נאמנות ואהבה לאח, וצדק כלפי המת על פי חוקי האלים. איסמנה מסרבת, ואנטיגונה פועלת לבדה.
- סצנה 2 (העימות עם קריאון): אנטיגונה מודה במעשה וטוענת שחוקי האלים, הבלתי כתובים והנצחיים, עומדים מעל הצו של שליט בן תמותה. קריאון רודף צדק מסוג אחר, צדק המדינה: אין לכבד בוגד כמו מגן העיר.
- ההתנגשות בין שתי תפיסות של צדק מניעה את העלילה אל האסון: אנטיגונה נכלאת במערה ותולה את עצמה, היימון ואאורידיקה מתאבדים, קריאון נשאר שבור.

שאלה 2

- "המלך ליר" (שקספיר): הטעות הגורלית היא חלוקת הממלכה על פי הצהרות אהבה, גירוש קורדליה הכנה וגירוש קנט שמחה.
- השלב: האקספוזיציה, הסצנה הראשונה במחזה (מערכה 1, תמונה 1).
- המניעים: רצון להשליך מעליו את עול השלטון ולשמור על הכבוד, צורך בחנופה, יהירות וכעס, וחוסר יכולת להבחין בין מראית עין לאמת.
- התוצאות: גונריל ורגן משפילות אותו ומקצצות בפמלייתו, הוא יוצא אל הסערה ומאבד את שפיותו, קורדליה נתלית, וליר מת לצדה. בדרך מגיעה ההכרה (אנגנוריסיס) בטעותו.

שאלה 3

- "אדיפוס המלך" (סופוקלס). הסיום: אחרי חשיפת האמת, שליח מספר שיוקסטה תלתה את עצמה ושאדיפוס עיוור את עיניו בסיכות מבגדה. אדיפוס יוצא עיוור, מקונן, ומבקש מקריאון, השליט החדש, לגרש אותו ולדאוג לבנותיו. קריאון רוצה לשאול קודם את האל. המקהלה חותמת: אין לומר על אדם שהוא מאושר עד שיגיע לסוף חייו בלי סבל.
- תרומה 1, מוטיב הראייה והעיוורון: אדיפוס הרואה היה עיוור לאמת, וטרסיאס העיוור ראה אותה. בסיום העיוורון הפיזי הוא סמל להכרה (אנגנוריסיס): הידיעה מושגת רק דרך סבל.
- תרומה 2, גורל ואחריות: הנבואה התגשמה למרות מאמציו, אבל העיוור העצמי הוא בחירה שלו. הוא מקבל אחריות וממשמש את הקללה שהטיל בעצמו על הרוצח.
- תרומה 3, המהפך (פריפטיה): מושיע העיר נעשה מנודה, וקריאון, שנחשד בבגידה, נעשה השליט ואף מזכיר לאדיפוס שאינו שולט עוד בכול.
- תרומה 4, דברי המקהלה: גורל אדיפוס נעשה שיעור כללי על אי־יציבות האושר, ומעורר חמלה ופחד (קתרזיס).

שאלה 4

- "ביקור הגברת הזקנה" (דירנמט): המאבק בין קלרה צחנסיאן לאלפרד איל, ובאמצעותו בין קלרה לתושבי גילן.
- סיבה אישית: איל בגד בקלרה בצעירותה, הכחיש את אבהותו בבית המשפט בעזרת עדי שקר, והיא נאלצה לעזוב את העיירה. עכשיו היא חוזרת עשירה ונוקמת.
- סיבה אידאולוגית־עקרונית: קלרה מציעה מיליארד תמורת מותו של איל ומכנה זאת "צדק". המחזה עוסק בשאלה אם צדק ומוסר נקנים בכסף. ראש העיר דוחה את ההצעה "בשם האנושיות", אבל התושבים קונים בהקפה, והמוסר שלהם נשחק.
- מסקנה: שילוב של שני סוגי הסיבות. הנקמה האישית הופכת לניסוי עקרוני בכוחו של הכסף, והוא מסתיים ברציחתו של איל באסיפת העיר.

שאלה 5

- "מותו של סוכן" (ארתור מילר): ווילי לומן, סוכן נוסע מזדקן, חווה השפלה וניכור בעבודתו ובמשפחתו.
- סצנה 1 (במשרדו של הווארד): ווילי מבקש לעבוד בניו יורק, מוריד את דרישת השכר, ולבסוף מפוטר אחרי שנים רבות בחברה. הווארד עסוק במכשיר ההקלטה החדש שלו. ההשפלה: האדם נזרק כמו קליפת פרי.
- סצנה 2 (במסעדה): ביף מנסה לומר את האמת, ווילי בורח לזיכרונותיו, והבנים נוטשים אותו בשירותים והולכים עם נערות. האפי אף מכחיש שזה אביו. זה הניכור הקשה ביותר: אב שבניו מתנכרים לו.
- המשמעות: ביקורת על החלום האמריקאי ועל חברה שמודדת אדם לפי הצלחתו. ניכור זה מוביל להתאבדותו.

שאלה 6

- "בית בובות" (הנריק איבסן). שני הפרטים: עץ חג המולד, וריקוד הטרנטלה.
- עץ חג המולד: במערכה הראשונה נורה מכניסה אותו הביתה ומקשטת אותו כדי לשמח את הלמר. הוא מסמל את חזות האושר של הבית ואת נורה עצמה, היפה והמקושטת. בתחילת המערכה השנייה, על פי הערות הבמה, העץ מרוט מקישוטיו ונרותיו שרופים: מראה למצבה של נורה אחרי איומו של קרוגסטד, ולהתפרקות החזות.
- הטרנטלה: נורה רוקדת בפראות כדי למנוע מהלמר לפתוח את תיבת הדואר שבה מכתבו של קרוגסטד; הלמר אומר שהיא רוקדת כאילו חייה תלויים בכך, והיא עונה שכך באמת (פרפרזה). הריקוד, שנועד במסורת העממית לרפא נשיכת עכביש, מסמל את הייאוש שלה, וגם את מעמדה כבובה שמופיעה לפני בעלה. אחרי הנשף היא מחליפה את התלבושת לבגדי יום־יום: סוף התפקיד.
- התרומה למשמעות: שני הפרטים חושפים את הפער בין החזות לאמת ב"בית הבובות", ומכינים את הסיום שבו נורה עוזבת את הבית.

פרק שני – שירה (60 נקודות)

שאלה 7

- הדובר פונה אל הנפש (או אל עצמו), "יְשֵׁנָה בְּחֵיק יַלְדוּת", וקורא לה להתעורר מהבלי הנעורים ולפנות אל האל.
- השאלות הרטוריות ("לָמָּתַי תִּשְׁכְּבִי!", "הֶלְעַד יְמֵי הַשַּׁחֲרוּת?") הן תוכחה: הן מבטאות דחיפות ואת הקביעה שהנעורים חולפים. אחריהן באים ציוויים ("קוּמִי צְאִי, / רְאִי").
- הדימויים: "כַּנְעֶרֶת" (נעורים שנשרו כפסולת פשתן), "מַלְאֲכֵי שֵׁיבָה" (שערות השיבה כשליחים המוכיחים), "כַּצִּפֳּרִים... יִתְנַעֲרוּ" (התנערות מן הזמן), "כַּדְּרוֹר לִמְצֹא דְרוֹר" (התעלות וחירות), "כְּיָמִים יִסְעֲרוּ" (סערת חיי העולם הזה).
- השיבוצים (משלי, קהלת, ישעיהו, ירמיהו) מעגנים את התוכחה בלשון המקרא.
- עמדת הדובר: עמדה דתית־סגפנית ודחופה, אך גם אוהבת (תוכחת אהבה). העולם הזה הוא שינה וסערה, והחיים האמיתיים הם הדבקות באל ("אֶל טוּב ה' נָהֳרוּ").

שאלה 8

- הדובר: נעוריו חלפו, והוא חזר בתשובה ("וְלַעֲבֹד אֵל אֲנִי צוֹעֵק וְנִמְלַךְ"). הוא בוטח באל ("וְהוּטַל כָּל יְהָבִי בּוֹ"), עניו ("עָפָר וְאֵפֶר"), מואס בשלטון הזמן ומבקש את העולם הבא.
- הלץ: גאוותן, "רָם לְבָבוֹ", ומושל ומולך "בַּזְּמַן", בעולם הזה החולף.
- ההבדלים: ענווה מול גאווה, עולם הבא מול העולם הזה, שלטון רוחני מול שלטון ארצי. גם השורש מ־ל־ך משמש אותם אחרת: הדובר "נִמְלַךְ" (החליט), הלץ "מָלָךְ" (שלט).
- התרומה למשמעות: השיר הוא שיר של חשבון נפש. הוא הופך את מושג המלכות, והטור האחרון ("אֲנִי אֶמְלֹךְ בְּעוֹלַם הַנְּפָשׁוֹת") קובע שהמלך האמיתי הוא מי שמולך בעולם הנשמות. החריזה המבריחה ב"־לָךְ" מבליטה את הניגוד. אפשר גם: הלץ הוא תמונת הדובר עצמו בנעוריו.

שאלה 9

- שיר וידוי: הדובר פונה אל נמענת קרובה ("וַהֲיִי לִי אֵם וְאָחוֹת") ומגלה לה סודות: "וַאֲגַל לָךְ סוֹד יִסּוּרָי", "וְעוֹד רָז אֶחָד לָךְ אֶתְוַדֶּה". השעה, "בֵּין־הַשְּׁמָשׁוֹת", היא שעה אינטימית של וידוי.
- חיים שהתרוקנו: "הֵיכָן נְעוּרָי?", "הַכּוֹכָבִים רְמוּ אוֹתִי", "אֵין לִי כְּלוּם בָּעוֹלָם — / אֵין לִי דָּבָר". חזרה, שאלות רטוריות וניגוד בין "אומרים, יש" לבין "אין לי".
- במיוחד מן הסיכוי לאהבה: "נַפְשִׁי נִשְׂרְפָה בְלַהֲבָהּ" ו"מַה־זֹּאת אַהֲבָה?". האהבה היא הסוד האחרון והכמוס ביותר.
- נוקב: המבנה המעגלי חוזר לבקשת מחסה, ואין מוצא. הלשון פשוטה וישירה, והטורים האחרונים בכל בית מתקצרים.

שאלה 10

- הפנייה אל החברה ("בְּעֵינֵיכֶם הִיא פְּרוּצָה / וּבְעֵינַי הִיא בָּרָה", "פֶּה יֵשׁ לַבְּרִיּוֹת"): המטרה היא להגן על כבודה של רחלה מפני הרכילות ולהכריז בגלוי על נאמנותו לה ("אַךְ רָחֵלָה לִי הִיא / וְאָנֹכִי לְרָחֵל").
- הפנייה אל הטבע ("שִׁבֳּלִים, גִּבְעוֹלִים, / לְרָחֵלָה שְׂאוּ שְׁלוֹמִי"): המטרה היא לשלוח אליה ברכה ואת מצוקת הגעגוע, בלי עדים, ולבטא שבלעדיה הוא ימות ("וּמַתִּי בְמָקוֹמִי").
- היחס לרחלה: אהבה מוחלטת ונאמנות שאינה מושפעת מדעת הבריות. רחלה היא "הנשמה" שלו, והוא תלוי בה לגמרי. הפזמון "מַר לִי מַר" מבליט את הכאב על היעדרה.
- אפשר גם: יציאתו לחפש אותה ו"אִם תְּאַחֵר" רומזות לספק ולחמקנותה, ואז ההגנה על טוהרה נשמעת גם כמאבק בספק של עצמו.

שאלה 11

- העולם מחכה להלך ומלווה אותו בהאנשה: "וְעָנָן בְּשָׂמָיו וְאֵילָן בִּגְשָׁמָיו / מְצַפִּים עוֹד לְךָ, עוֹבֵר אֹרַח". הסערה עוברת "מֵעָלֶיךָ", והכבשה והאיילת הן "עֵדוֹת".
- ההלך אוהב את העולם ואינו נקשר אליו: "שֶׁלִּטַּפְתָּ אוֹתָן וְהוֹסַפְתָּ לָלֶכֶת". ידיו ריקות ועירו רחוקה, אבל הוא "סָגַדְתָּ אַפַּיִם" לחורשה, לאישה ולצמרת.
- רעיונות: חירות ונדודים כדרך חיים, אהבה והתפעלות מן העולם בלי לנכס אותו, והניגוד בין ארעיות האדם לנצחיות העולם ("עוֹד חוֹזֵר הַנִּגּוּן"). החזרה על "עוד" מבטאת את ההמשכיות. אפשר גם לקרוא את השיר כשיר ארס־פואטי: המשורר הנודד וניגונו.

שאלה 12

- דרך החיים הראויה: איפוק, צניעות וענווה. לא לחשוף הכול, לא לשאוף לדעת הכול ולחצות כל גבול, ולהשאיר באדם ובעולם חלק נסתר.
- דרך עיצוב 1, אנלוגיה והאנשה: העץ "אוֹמֵר רַק גֶּזַע וְעָלִים / וּמַשְׁאִיר שֶׁרָשִׁים בָּאֲפֵלָה", ואלוהים "מְסַפֵּר רַק שֶׁמֶשׁ, / יָרֵחַ וְכוֹכָבִים". אם הטבע והאל משאירים נסתר, גם האדם צריך. הרמז "מַכְאוֹבֵי הַדַּעַת" לקהלת "וְיוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מַכְאוֹב" מנמק את הגבול.
- דרך עיצוב 2, מבנה וחזרה: שלושה בתים שכל אחד נפתח ב"לֹא" ובשם פועל (לוֹמַר, לַעֲבֹר, לִפְרֹשׂ), כמו כללים או ציוויים. הבתים מתקצרים עד בית של טור אחד. השיר עצמו "משאיר" ולא אומר הכול.

שאלה 13

- פירוש בית 3: יש לזכור תמיד את איתקה, היעד ("כִּי יְעוּדְךָ הוּא לְהַגִּיעַ שָׁמָּה"), אבל לא למהר ("אַל לְךָ לְהָחִישׁ אֶת מַסָּעֲךָ"). מוטב שהמסע יימשך שנים, ושהנוסע יגיע זקן ו"עָשִׁיר בְּכָל מַה שֶּׁרְכַשְׁתָּ בַּדֶּרֶךְ", בלי לצפות שאיתקה עצמה תעניק לו עושר.
- הבית מגדיר את המתח בין היעד לדרך: ליעד יש תפקיד (הוא נותן כיוון), אבל העושר נמצא בדרך. יש בו פרדוקס: להגיע זקן הוא דבר רצוי.
- תרומה: הבית הוא נקודת המעבר של השיר. בתים 1–2 מתארים את עושר הדרך, ובתים 4–5 מסיקים שאיתקה העניקה את "מַסָּע יָפֶה" ושה"איתקות" הן מטפורה למטרות החיים. משמעות השיר: ערך החיים הוא בתהליך ובחוויה, לא בהגעה.

שאלה 14

- מצב הפתיחה: "כְּשֶׁאֵין לְךָ עוֹד מַה לְהַגִּיד", מצב של ריקנות או של מחסום ביצירה. הנסיעה סביב חצי האי בנוף "בִּלְתִּי מְסֻמֶּנֶת" שבו "שֶׁלֹּא תַּגִּיעַ לְעוֹלָם / אֶלָּא רַק תַּעֲבֹר" משקפת את חיי האדם כמעבר בלי יעד ברור, "תָּמִיד חוֹמֵק מִמַּפֶּלֶת".
- החשכה ("אֲפָקִים גּוֹמְעִים לְתוֹכָם יָם וּגְבָעוֹת", "וְאַתָּה שׁוּב בַּחֲשֵׁכָה") משקפת אובדן בהירות, ואולי גם את החלוף ואת המוות.
- המראות שבזיכרון (הסלע "שֶׁקָּרַע לִגְזָרִים אֶת הַגַּלִּים", "גֶּזַע כָּרוּת", הציפורים "בַּחֲשִׁיבוּת", האיים בערפל) משקפים חוויות אנושיות: אובדן, עמידה מול כוחות, גאווה, היעלמות.
- הסיום: "מַפְתֵּחַ לַהֲבָנַת הַנּוֹפִים כֻּלָּם", "דְּבָרִים הַמְיֻסָּדִים עַל צוּרָתָם הָאֲמִתִּית". ההתבוננות בטבע מלמדת את האדם לראות את הדברים במהותם, וזו גם דרכו של המשורר.

שאלה 15

- "דוֹדִי" (טור 2): כינוי האהוב בשיר השירים. הוא מעצב יחס של אהבה אינטימית ושל קרבה, ולכן הדובר אינו בודד ("וְאֵיךְ אֵשֵׁב יְחִידִי?").
- "נֵרִי" (טור 3): שיבוץ מ"כִּי־אַתָּה תָּאִיר נֵרִי" (תהילים י"ח, כט). האל הוא האור שמראה את הדרך: יחס של הדרכה ותקווה ("וְאֵיךְ יְדַעַךְ מְאוֹרִי?").
- "מִשְׁעָן בְּיָדִי" (טור 3): הד ל"וַיְהִי־ה' לְמִשְׁעָן לִי" (תהילים י"ח, יט). משחק המילים "אֶצְעַן" / "מִשְׁעָן" מנגיד נדודים ויציבות: יחס של ביטחון ותלות מלאה.
- התבנית החוזרת של כינוי ושאלה רטורית ("וְאֵיךְ...?") בונה ודאות: בזכות האל אין בדידות, אין חושך ואין נפילה.
- יחד: אהבה שלמה "בְּכָל לִבִּי", קרבה, אמון וביטחון, עד נכונות לשאת קלון למען האל (טור 4) והבטחה לזמר לו כל החיים (טור 5).

שאלה 16

- הדמיון: הנשמה "יְחִידָה" כמו האל היחיד (טור 1); היא חיה כמו "אֵל חַי" ונסתרת כמוהו ("אֲשֶׁר נֶעְלָם כְּמוֹ אַתְּ נַעֲלָמָה", טור 3); היא טהורה כיוצרה ("טְהוֹרָה אַתְּ וְתַמָּה", טור 4); והיא נושאת את הגוף כמו שהאל נושא את השמים ("חֲסִין יִשָּׂא שְׁחָקִים עַל זְרוֹעוֹ — / כְּמוֹ תִּשְׂאִי גְוִיָּה נֶאֱלָמָה", טור 5).
- השקפת העולם: הנשמה היא יסוד אלוהי באדם ונעלה על הגוף, ולכן ייעודה בעולם הרוחני ובעבודת האל ("לְעוֹלָמֵךְ פְּנִי"), ולא ברדיפת ה"הֶבֶל" של העולם הזה.
- מבנה: הדמיון (טורים 3–5) עומד בין הציוויים של הפתיחה (טורים 1–2) לבין הציוויים של הסיום (טורים 6–7), ומשמש נימוק להם: מפני שהנשמה דומה לאל, עליה לשחות לו, לעבדו ולזמר לו.

שאלה 17

- הצרה: נטישת עולם התורה והמסורת. כל הצעירים נסחפו אחרי "הָרוּחַ" ו"הָאוֹר" של העולם החדש (בית 1), והשכינה, סמל העולם היהודי המסורתי, "נִתְגָּרְשָׁה מִכָּל־הַזָּוִיּוֹת" ונשארה רק בבית המדרש (בית 3). הדובר נשאר עמה לבדו.
- אין לה פתרון: גם לב הדובר נמשך החוצה ("וּכְשֶׁכָּלָה לְבָבִי לַחֲלוֹן, לָאוֹר", בית 4); השכינה רק בוכה ("וָאִוָּתֵר לְבַדִּי, לְבַדִּי..."", בית 5); והשיר מסתיים ב"קִינָה עַתִּיקָה" וב"בַּקָּשָׁה וַחֲרָדָה כְּאַחַת" ובקו מפריד פתוח (בית 6).
- אמצעי אומנותי אחד: האנשת השכינה ודימויה לאם־ציפור בעלת "כְּנַף יְמִינָהּ הַשְּׁבוּרָה" (בית 2), והדובר "גּוֹזָל רַךְ" (בית 1). הכנף השבורה מבטאת את חולשתו של העולם המסורתי: הוא אוהב אך אינו יכול עוד לגונן, ולכן אין פתרון.

שאלה 18

- דממה – קול: העולם "שׁוֹתֵק", אבל "שְׁאוֹן הַנַּחַל אֵינוֹ פוֹסֵק" (בית 1); ודווקא "וּבְהִשְׁתַּתֵּק כָּל־הָעוֹלָם" הדובר מרגיש "לִבִּי עֵר וּמְדַבֵּר" ו"מַעְיָן טָהוֹר אֶחָד / הוֹמֶה" (בית 3). הניגוד מלמד שעולמו של הדובר הוא עולם פנימי, שמתעורר כשהחוץ משתתק.
- חשכה – אור: "שְׁחוֹר הַלַּיְלָה הוֹלֵךְ כּוֹבֵשׁ" ו"כּוֹכָב אַחַר כּוֹכָב נוֹפֵל" (בית 2): חלומות שמתנפצים. מולם הלב מנחם: "עוֹד שֶׁלְּךָ קָבוּעַ אֵיתָן / וּבְמִשְׁבַּצְתּוֹ יִזְרַח שָׁמָּה" (בית 5). הניגוד מלמד על אכזבה לצד תקווה ואמונה בייעוד אישי.
- עולם הדובר: בודד, מאוכזב מן העולם החיצוני, אבל עשיר בפנים ובעל תקווה: "לִי אֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד — / הוּא הָעוֹלָם שֶׁבִּלְבָבִי" (בית 6).

שאלה 19

- שתי התפיסות: "רַבּוֹתֵיכֶם לִמְּדוּ" (תפיסה מתונה: אדמה נקנית בכסף, התיישבות הדרגתית, גאולה "בְּלִי אֵשׁ וּבְלִי דָם") מול "וְאָנֹכִי אוֹמֵר" (תפיסה לוחמנית: "אֶרֶץ נִכְבֶּשֶׁת בְּדָם", "תּוֹרַת הַכִּבּוּשׁ").
- תמונה 1, המעדר (בית 1): "קוֹנִים אֶת הַנִּיר וְתוֹקְעִים בּוֹ מַעְדֵּר" מול "וּבְמַעְדֵּר גַּם חוֹפְרִים וְקוֹבְרִים אֶת הַמֵּת". כלי ההתיישבות הופך לכלי קבורה.
- תמונה 2, התותח והמחרשה (בתים 3–4): "וְרַק הַהוֹלֵךְ אַחֲרֵי הַתּוֹתָח בַּשָּׂדֶה, / זוֹכֶה כֵּן לְלֶכֶת אַחֲרֵי מָחֳרָשְׁתּוֹ הַטּוֹבָה". קודם המלחמה ואחריה העבודה; הבית שעל השדה שנכבש הוא "מִבְצָר וּמִקְדָּשׁ".
- תמונה 3, המשיח (בית 5 ואילך): מול "וִיהוּדָה תָּקוּם בְּלִי אֵשׁ וּבְלִי דָם" בא משיח לוחם, ו"בָּאֵשׁ" ו"בַּדָּם"; ואם לא, תמונת החורבן: "בֵּיתְכֶם יִהְיֶה קֵשׁ לְגִבּוֹ שֶׁל כָּל זֶד".
- מבנה: החזרה על "רַבּוֹתֵיכֶם לִמְּדוּ" / "וְאָנֹכִי אוֹמֵר" בונה ויכוח, והמסקנה: "אֱמֶת אַחַת וְלֹא שְׁתַּיִם".

שאלה 20

- בסיפור המקראי (בראשית כ"ב) המוקד הוא ניסיון האמונה של אברהם, והסוף טוב: המלאך עוצר את היד, האיל מוקרב במקום הבן, וההבטחה לברכה מתחדשת.
- בשיר המוקד עובר אל הילד ואל המחיר: "הָאַיִל בָּא אַחֲרוֹן" (בית 1), המאכלת "נָשְׁרָה... מִיָּדוֹ" של אב זקן ונדהם (בית 2), והילד שהותר "רָאָה אֶת גַּב אָבִיו" (בית 3).
- ההבדל העיקרי בסוף: יצחק אמנם "לֹא הֻעֲלָה קָרְבָּן" וחי ימים רבים (בית 4), אבל "אֶת הַשָּׁעָה הַהִיא הוֹרִישׁ לְצֶאֱצָאָיו. / הֵם נוֹלָדִים / וּמַאֲכֶלֶת בְּלִבָּם" (בית 5).
- המשמעות: העקדה איננה סיפור הצלה וברכה אלא פצע שעובר בירושה מדור לדור; בהקשר הישראלי, הקרבת הבנים במלחמות והפחד שכל דור נולד איתו. השיר מערער על המיתוס.

שאלה 21

- הניגוד: קטנות האדם ("קְטַנְטַנִּים", "בְּגֹדֶל זֶרֶת", "פִּצְפּוֹנִים") מול גדולת האל ("לַגַּלַקְסְיוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁלְּךָ", "וְהָאוֹר הָעַז שֶׁלְּךָ"); "מִתַּחַת" ממקם את האדם למטה.
- תרומת הניגוד: הדובר מבקש את הקטנות ואינו מתלונן עליה: יחס של ענווה, של השלמה ואף של שמחה ("וּנְהַלֶּלְךָ עַל כָּךְ, אָמֵן").
- פנייה ישירה ("שֶׁתַּעֲשֶׂה אוֹתָנוּ", "שֶׁלְּךָ", "מָה אִכְפַּת לְךָ?", "אָמֵן" החוזר): יוצרת קרבה ואינטימיות, יחס של תפילה אישית.
- לשון יום־יומית ("קְטַנְטַנִּים", "פִּצְפּוֹנִים", "בְּבַקָּשָׁה", "מָה אִכְפַּת לְךָ?"): יחס כמעט של ילד להורה, פשוט, חם ומעט הומוריסטי; המתח עם הכותרת "מזמור" מראה שתפילה יכולה להיות פשוטה.

שאלה 22

- הבקשה: הדובר מבקש מאלוהים "חִדּוּשׁ", סימן קטן של נוכחות ושל משמעות בחיים "יְבֵשִׁים", אפילו "מַשֶּׁהוּ זָנִיחַ", "מִינוֹרִי"; לא גאולה גדולה אלא "פֵּרוּר".
- ארמז 1: "לֹא קוֹלוֹת וּבְרָקִים" רומז למעמד הר סיני ("וַיְהִי קֹלֹת וּבְרָקִים", שמות י"ט, טז): הדובר אינו מבקש התגלות גדולה.
- ארמז 2: "אָז אִם אֵין פָּנֶיךָ הוֹלְכִים" רומז לדברי משה ("אִם־אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים אַל־תַּעֲלֵנוּ מִזֶּה", שמות ל"ג, טו): אם אין השגחה מלאה, לפחות "שֶׁבֶר רָעָבוֹן" (בראשית מ"ב, יט), מזון רוחני מינימלי.
- הסגנון: ערבוב של לשון מקרא ותפילה עם סלנג, יידיש ואנגלית ("בְּחַיֶּיךָ", "אַגְרוֹיְסָע גְלִיק", "בִּיג־דִיל", "שַׁחֲרֵר"). הוא יוצר פנייה אינטימית וכנה, מקטין את הבקשה, ומבטא את המצוקה ואת הצורך באמונה של אדם בן זמננו.

שאלה 23

א.

- "המקום" מתואר כמקום שולי, מוזנח ונסתר: "בְּאַחַת הַסִּמְטָאוֹת", "בֵּין הָעֲשָׂבִים הַגְּבוֹהִים, מֵאֲחוֹרֵי / הַמַּחְסָנִים הָהֵם". הוא מואנש, "בַּמָּקוֹם הַבּוֹכֶה הַהוּא", ומוגדר כ"הַמָּקוֹם שֶׁלֹּא אִכְפַּת לְאַף אֶחָד מֵאַף אֶחָד".
- הדוברת "מֻנַּחַת שָׁם כְּבָר לֹא מְעַט" כמו חפץ; היא מזדקנת ("עִם שְׂעָרוֹת חֲצִי לְבָנוֹת") וחשופה לקור ("אֲדֻמָּה כְּמוֹ אֵשׁ מֵהַכְּפוֹר שֶׁל הַחֹרֶף").
- המצב הרגשי: בדידות קיצונית, הזנחה, תחושת שקיפות וחוסר ערך, קרבה לייאוש ואף לכיליון. המקום "הבוכה" משקף את בכייה שלה.

ב.

- החסד: הנמענת הבחינה בדוברת וראתה בה אדם: "שֶׁהִבְחַנְתְּ בִּי בְּדַרְכֵּךְ", "שֶׁשַּׂמְתְּ לֵב אֵלַי", "שֶׁהִבַּטְתְּ לַכְּוִוּן שֶׁלִּי", "שֶׁקָּרֵאת לִי בִּשְׁמִי" (בית 1). זהו חסד קטן של תשומת לב, ראייה והכרה.
- חשיבותו: במקום שבו לא אכפת "לְאַף אֶחָד מֵאַף אֶחָד" (בית 2), ההכרה מחזירה לדוברת את שמה ואת אנושיותה. לכן היא מודה, ומבקשת שהחסד יימשך: "אַל תַּעַבְרִי עַל פָּנַי, / בְּדְקִי אִם יֵשׁ עוֹד נְשִׁימָה בְּתְנוּעוֹתַי" (בית 3). החסד הוא מה שמחזיק אותה בחיים.

כל הבגרויות בספרות עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/literature